

фа: жінка загинула, а він вцілів. Катастрофа – наслідок нещасного випадку, але Отто якраз випадковість заперечує і переконує свого товариша, що хтось влаштував катастрофу спеціально, аби знищити свого ворога, що їхав у цьому поїзді. І він уже знає, кого саме. Свого приятеля – хакера Еменгалья – вони вміло спокушають на цю авантюру, і він через можливості комп'ютерних технологій знаходить «винуватця». З цим «відкриттям» вони прямують до дому вояки Маркуса, який став удивцем, і переконують його у своїй версії. Незворушний Маркус (Мадс Міккельсен) запитав, чи були вони в поліції? Так, але поліція не зреагувала. Візит до одного з бандитів закінчився тим, що його майстерно здолав Маркус, хоча й не збирався його вбивати. З цього й почалася епопея. І якщо обидва математики не хочуть вбивати ймовірних злочинців, то Ементаль, навіпаки, перейнявся агресією.

Кожен з акторів цієї трійки колоритний і цікавий, час від часу вони, особливо Ленарт і Ементаль, нагадують клоунів. А от Мадс Міккельсен створив образ психопата з ухилом в агресію. Ті, хто з ним спілкується, списують це на стрес від втрати дружини. Насправді це – його натура. Ще одна визначальна риса: він в буквальному сенсі не переносить балаканини, тоді як оточення, зокрема математики, до неї схильні, й Маркус після попереджень «Годі балачок!» чи «Стули пельку!» пускає в хід кулаки. Актор подає свого персонажа як такого, на обличчі якого немає й тіні усмішки, з рисами поведінки вродженого вояки, до того ж який спершу кидається в бій, а потім уже, подумавши, каже: «Я помилився». Тобто війна – це його стихія, і, провівши тренування з Отто, Ленартом і Ементалем, він втягується у справжню війну з кримінальним світом, показаним, до речі, досить умовно. Міккельсен грає цілісну натуру, позбавлену сумнівів: якщо він вирішив іти у бій, то його вже не зупинити. І саме тому він так бурхливо переживає, коли з'ясується, що версія про злочинця, який нібито влаштував катастрофу, була неправдива. Треба бачити обличчя актора: ця помилка викликає жахливий стрес, він мовчки йде і трощить у ванні свого затишного помешкання все, що трапиться під руку. Посттравматичний синдром? Не виключено, що актор і відтворює на екрані цей діагноз. Бачимо неймовірну психологічну віддачу актора у сцені його буйного розчарування; він передає несамовитість героя з високою точністю. Фінал іділічний: всі персонажі в домі Маркуса святкують Різдво, тішаться подарункам і чудовій музиці.

Про такого актора, як Мадс Міккельсен, його знаменитий земляк Карл Теодор Дрейер писав: «Актор починає з того, що вживається в образ, який він збирається представити, він не заспокоїться, поки його серце не заб'ється в унісон з цим образом. Він відчуває роль, і тому не може не переконати нас <...> Він може грати тільки обличчям, і ми повіримо йому, тому що міміка, риси, осанка, хода і жести йдуть зсередини».

На жаль, журнальний обсяг не дозволяє охопити всі ролі цього знаменитого актора. Ним неможливо не захоплюватися. Його фізична самовіддача вражає, його менталь-

Анастасія Карпенко та її героїні

Вікторія Котенок

Анастасія Карпенко – акторка театру і кіно. Фото Вікторії Ткач.

Анастасія Карпенко (н. 1983) – українська акторка театру і кіно. Закінчила Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого (викладач Едуард Митницький; 2006). З 2004 року – акторка Київського академічного театру драми і комедії на лівому березі Дніпра. Ролі: Роксана у виставі «Сірано де Бержерак» Едмона Ростана, Леді Анна у «Річарді III» Вільяма Шекспіра, Мадам де Турвель і Сесіль де Во-ланж у «Небезпечних зв'язках» П'єра Шодерло де Лакло (реж. Андрій Білоус), Маша у «Трьох сестрах» за Антоном Чеховим (реж. Едуард Митницький), Марга у «Дикуні» Алехандро Касона (реж. Олексій Лісовець), Поппі Нортон, помічниця режисера у «Глядачі на виставу не допускаються!» Майкла Фрейна (реж. Юрій Одинокий) та ін. Знімається у кіно з 2004 року. Ролі: Ольга Купченко у серіалі «Друге життя» (реж. Оксана Тараненко, Іван Рутковський; 2016), Ганна у серіалі «На лінії життя» (реж. Антон Гойда, 2016), кардіохірург Оксана Ковальчук у серіалі «Лікар Ковальчук» і «Лікар Ковальчук – 2» (реж. Єва Стрельникова, Віра Яковенко, Антон Гойда; 2017, 2018), Катря у фільмі «Казка про гроші» (реж. Олеся Моргунець-Ісаєнко, 2018), психолог Лідія у серіалі «Перевізниця» (реж. Євген Тунік, Аркадій Непиталюк; 2024), Анна у фільмі «Як там Катя?» (реж. Крістіна Тинькевич; 2022), мама Ольга у фільмі «Я і Фелікс» (реж. Ірина Цілик; 2022) та ін. За роль Анни у фільмі «Як там Катя?» у 2022 році отримала нагороду на МКФ у Локарно, у 2023-му – українську премію «Чорний лотос».

У 2024 році на українські екрани вийшли аж три стрічки, де головних героїнь грає акторка Анастасія Карпенко. Це 10-серійний серіал Євгена Туніка та Аркадія Непиталоюка «Перевізниця» і два художні повнометражні фільми – «Як там Катя?» Крістіни Тинькевич та «Я і Фелікс» Ірини Цілик. Знімалися вони у різні роки, але в Україні вийшли в прокат на початку цього року. Їх поява викликала увагу та цікавість як звичайних глядачів, так і критиків. Зокрема й до виконавиці головних ролей. Героїні дещо схожі між собою, адже це серйозні, сильні, впевнені у собі жінки, на долю яких випали нелегкі випробування, але кожна з них по-своєму особлива і неповторна, викликає симпатію та емпатію. Та найбільше захоплює акторська гра Анастасії – точність, лаконічність і правдивість, з якою вона існує в кожному образі, в кожному фільмі. Але все по порядку. Анастасія Карпенко народилася і виросла у Києві. Тато був будівельником, мама – інженером. Шкільні роки акторки припали на важкі 90-ті. Пригадує, що тоді в родині все трималося на мамі, яка «витагала» родину, працюючи на десятках роботах¹. Про професію акторки не мріяла – все вирішив один доленосний випадок. Коли їй було 15 років, вона любила кривлятися. І одного разу, коли корчила гримаси, розважаючи подругу, повз проходила дівчина, яка дала їй візитівку театральної студії «Чорний Квадрат». Дівчина почала займатися у студії, і їй сподобалося акторство, хоч давалося воно нелегко. Але завдяки заняттям у «Чорному Квадраті» вона полюбила театр, кіно, мистецтво, тож прийняла рішення вступати до Національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого (тоді ще інституту). І це було теж нелегко.

Вступити вдалося лише з третього разу, коли в неї вже не вірив ніхто, крім неї самої і батьків. Як пригадує акторка, розчаруватися й опустити руки тоді було дуже просто, але вона вже поставила собі ціль і вирішила від неї не відступитися: «Я тоді собі придумала, що маю це зробити. Що я – актриса. Що не можу вже без цього, не можу піти в іншу професію... Я маю навчатися саме там»².

І так, мабуть, мало статися, адже потрапила Анастасія на курс до одного з найкращих на той час викладачів – професора, режисера, засновника і тодішнього керівника Київського театру драми і комедії на лівому березі Дніпра Едуарда Митницького. За її словами, педагог у першу чергу навчав своїх студентів за будь-яких життєвих обставин бути людьми: поважати інших, бути емпатичними, добрими, організованими, дотримуватися свого слова, – а потім уже професіоналами: навчатися, здобувати й удосконалювати навички у своїй спеціальності. Чимало життєвих і професійних цінностей заклали в світогляд студентки й інші викладачі вишу – Богдан Струтинський, Олексій Лісовець, Андрій Білоус.

Ще в інституті Анастасія почала виходити на сцену Театру драми і комедії, у трупі якого була запрошена у 2004

році й нині продовжує працювати. За 20 років зіграла понад 25 різнопланових ролей. У виставі «Сірано де Бержерак» грала красуню Роксану, яка пристрасно закохалася у вродливого молодика Крістіана (Андрій Тритенко), але, як виявилось, не в його красу, а у любовну лірику, яку писав на його прохання інший чоловік – носатий Сірано (Микола Боклан). Через свою душевну сліпоту дівчина переживає подвійне горе: спершу на війні помирає Крістіан, а через багато років на її руках, поранений вбивцею, помирає її кузен Сірано, читаючи напам'ять свої любовні вірші коханій. Цей же режисер запросив акторку на ролі мадам де Турвель і Сесіль де Волажан у «Небезпечних зв'язках» П'єра Шодерло де Лакло – двох неприступних і цнотливих панянок, яких закохує в себе заради виграшу у парі цинічний спокусник і майстерний коханець віконт де Вальмон (Микола Боклан).

У чеховських «Трьох сестрах» Едуарда Митницького, виставі, яка була «насичена сумними роздумами про культурну деградацію та про щоденну війну з вульгарністю, пожадливістю, цинізмом, беззаконням»³, Анастасії Карпенко дісталася драматична роль Маші, яка «смертельно втомила від недоторканості», і ще трохи – «або вибухне, або залякне від безглузкого очікування»⁴ чуттєвої близькості з Федором Кулігіним (Лев Сомов).

Головних ролей у акторки було чимало, і серед них – Марга у «Дикуні», поставленому Олексієм Лісовцем за п'єсою Аляхандро Касона «Третє слово». Анастасія грає юну вчительку, яка закохується у свого учня – 20-річного хлопця Пабло (Антон Вахліовський). Через поезію вона знаходить ключ до серця цього мудрого і розсудливого дикуня, який майже все життя прожив далеко від цивілізації. Скромна і стримана на початку вистави, під кінець вона перетворюється на справжню фурію, яка, завдяки своєму учню, нарешті зрозуміла, що таке жити на повну. Але щирі та взаємні стосунки Пабло і Марги зламає цинічний Хуан, який хоче змусити хлопця підписати потрібні йому документи. Він вдається до будь-яких методів впливу, у тому числі до шантажу вчительки. Тож у фіналі дівчина постає блідою, зломленою, хворою. І хлопець, задля збереження життя своєї коханої і майбутньої дитини, змушений підписати папери Хуана.

Характерні героїні дісталися акторці у «Рогоносці» Фернана Кроммелінка та «Глядачі на виставу не допускаються!» Майкла Фрейна, які багато років були візитівками театру. У першій виставі про фанатичне кохання і фатальні ревності (реж. Олексій Лісовець) Анастасія грала Корнелію, у другій – про театральне закулісся однієї трупи (реж. Юрій Одинокий) – помічницю режисера Поппі Нортон. Як зізнається сама акторка, їй пощастило, що режисери запрошували її на ролі різного плану – і ліричні, і драматичні, і характерні, і комедійні, – тож вона змогла спробувати себе у виставах різних жанрів. На цій сцені вона працювала також з такими постановниками, як Катерина

¹ https://zaxid.net/rozmova_z_aktrisoju_anastasiya_karpenko_pro_robotu_u_filmah_n1565592

² <https://www.youtube.com/watch?v=HPwxEgZOZlg&t=2494s>

³ <https://vechirniy.kyiv.ua/news/26428/>

⁴ <https://zn.ua/ukr/ART/sestri-mitnickogo-302914.html>

Степанкова, Максим Михайліченко, Олександр Кобзар, Андрій Самінін, Стас Жирков та інші.

Зніматися Анастасія теж почала ще у студентські роки. Спочатку це були епізодичні, а потім ролі другого плану в серіалах: «Леся+Рома» (2005), «Вовчиця» (2006), «Жіночий лікар» (2012), «Слуга народу» (2015), «На лінії життя» (2016) та ін. Першу головну роль молодой мами Ольги Купченко зіграла у 2016 році у мелодраматичному серіалі «Друге життя» Оксани Тараненко та Івана Рутковського. А вже друга головна роль – успішного кардіохірурга, серйозної і самодостатньої жінки Оксани Ковальчук у серіалах «Лікар Ковальчук» і «Лікар Ковальчук – 2» (режисери Єва Стрельникова, Віра Яковенко, Антон Гойда; 2017, 2018) – їй принесла популярність і визнання. На рахунок Анастасії Карпенко – уже понад 30 ролей у фільмах та серіалах. Та особливої уваги заслуговують саме останні прем'єри за її участі.

Фільм «Я і Фелікс» Ірини Цілик почали знімати ще за часів пандемії у 2020 році. Його прем'єра відбулася у 2022-му на Київському тижні критики, а далі він брав участь у фестивалях, отримавши низку нагород (на італійському кінофестивалі Giffoni Film Festival, на польському UKRAINA! Festiwal Gifowu, на кінофестивалі «Молодість» та кінопремію «Золота дзига»). У прокат стрічка вийшла 11 квітня 2024 року. Знята за мотивами роману «Хто ти такий?» відомого українського письменника, чоловіка режисерки, військового ЗСУ Артема Чеха.

Фільм «Я і Фелікс» розповідає про сім'ю одного провінційного українського міста, яка жила у нелегкі 90-ті роки. Історія подається через призму хлопчика Тимофії (Андрій Чередник у дитинстві, Владислав Балюк у підлітковому віці), якого виховують дві жінки – бабуся Ліда (Галина Веретельник-Стефанова) і мама Оля (Анастасія Карпенко). Батько малого (Андрій Ісаєнко) постійно на заробітках, а після повернення ховається від бандитів і зникає з дому. Тож тата хлопцю у якийсь момент заміняє новий коханий бабусі – колишній військовий-афганець Фелікс (Юрій Іздрик), у якого посттравматичний синдром і алкоголізм.

Ольга у виконанні Анастасії Карпенко – любляча мама, інколи дуже ніжна, часом сувора. Вона знесилена бідністю, змушена постійно крутитися і заробляти гроші, щоб забезпечити сина. Тому, звісно, не ідеальна: може помилятися, несвідомо травмувати Тимофії своїми словами чи вчинками. Через неадекватну поведінку Фелікса вона постійно скандальє з матір'ю, навіть відгороджується від них продуктами в холодильнику, шторками на дверях і окремими святкуваннями днів народжень. Хоч свою матір теж любить і якоюсь мірою, мабуть, заздрить, що у неї є чоловік поруч. Адже вона ще зовсім молода і теж хоче бути коханою, щасливою, радіти життю. Це видно за її бажанням гарно одягатися, робити красиві зачіски, макіяж, готувати смачні вечері. Тому, коли Тимофій стає підлітком, вона вирішує шукати щастя в столиці.

Ольга, як і всі герої фільму, викликає симпатію. Кожного з них можна зрозуміти, адже їм випало жити у часи полі-

тичних та історичних змін, економічної кризи, бідності, алкоголізму та бандитизму. Цей фільм – не тільки про наше минуле, а й про майбутнє, адже розповідає про ветеранів війни, яким доводилося самотужки адаптуватися до цивільного життя, та навпаки – цивільним до життя з ветеранами, у яких хвороби, залежності, психологічні та фізичні травми. Це те, з чим ми вже стикаємося зараз і будемо переживати найближчі десятиліття.

Фільм «Як там Катя?» Крістини Тинькевич має чимало збігів зі стрічкою «Я і Фелікс». У режисерки це також повнометражний ігровий дебют. Робота над ним теж почалася у 2020 році, а прем'єра відбулася 2022-го. На 75-му кінофестивалі у Локарно (Швейцарія), де стрічка отримала дві нагороди, серед яких – приз за найкращу акторську гру (Анастасія Карпенко). Загалом фільм побував на понад 30-ти міжнародних кінофестивалях і отримав низку відзнак. Ця історія також про середньостатистичну сім'ю, але наших часів (до повномасштабного вторгнення), яка складається з самих жінок – старої матері (Олена Хохлаткіна), хворої на деменцію, двох її дорослих незаміжніх доньок Інги (Тетяна Круліковська) та Анни (Анастасія Карпенко), а також 11-річної онуки Каті (Катерина Козлова). Утримує родину Анна, яка працює лікаркою швидкої допомоги. Усі вони теж змушені через фінансову скруту жити разом в одній квартирі.

Анна хоче кращого життя для своєї доньки, тому збирає гроші й оформляє кредит на нову квартиру в новобудові. За її ніжною і турботливою поведінкою одразу видно, що вона дуже любить свою донечку. Тому, коли доньку збиває машина, її життя втрачає сенс. Вона не може пережити цю важку втрату. Рятуючи дитину, вона влізла в борги і втратила майбутню квартиру. На додачу, їй ще й не вдається через корупцію довести у суді вину малолітньої водійки (доньки кандидатки в мери міста), яка збила Катю. Як і Ольга з фільму «Я і Фелікс», Анна сильна і впевнена у собі жінка, яка прагне кращого життя, хоче бути щасливою. З втратою донечки жінка губить опору під ногами, втрачає себе і всіх інших рідних. Біль матері неможливо описати словами, утім, можна побачити на її обличчі, в її очах. Анастасії Карпенко з неймовірною точністю вдалося передати цей біль, цю страшну материнську трагедію. Її Анна стає від горя спустошеною внутрішньо і темною, майже чорною, зовнішньо. Вона схожа на тінь, в якій немає світла всередині, немає душі.

Після смерті доньки жінка стоїть перед етичним вибором: вибачити кривдницю чи помститися їй. Обираючи останній варіант, опиняється на місці жертви. Адже самому боротися з системою влади, в якій «рука руку мие», – марна справа. На жаль, героїня не знаходить у собі сили жити далі. Тому вирішує одягнути білу святкову сукню, в яку обіцяла доньці нарядитися на новосілля, бере наплічник Каті і йде на недобудовану квартиру – на зустріч до доньки...

Так сталося тому, що поруч з нею не знайшлося жодної людини, яка підтримала би її. Матір через деменцію забуває, що внучка померла. Сестра хоче якомога швидше віддати матір у притулок для людей похилого віку, аби на-

решті зажити власним життям. Тому вона і погоджується на хабар від кандидатки в мери за спиною Анни. Гроші дають їй свободу, але таким вчинком вона втрачає сестру. Головна героїня шукає також розраду в своєму коханцеві, але і він не хоче їй допомагати – ні грошима, ні контактами людей, які можуть допомогти в суді, ні добрим словом чи бодай обіймами. Жінка так закрилася в собі, що навіть колеги по роботі бояться з нею заговорити. Від своєї самотності, горя та розгубленості вона трохи не божеволіє. На корпоративній вечірці, почувши улюблену пісню своєї доньки, жінка починає танцювати, але цей танець схожий на відчайдушні борсання жертви у міцно стиснутій пащі хижака. Вражає гра акторки, яка усі драматичні емоції та їхні перепади грає майже без слів – лише поглядом, виразом обличчя, скупими жестами або рухами. Ще при написанні сценарію режисерка знала, що героїню гратиме саме Анастасія Карпенко: «"Як там Катя?" став майданчиком, де вона змогла продемонструвати всі свої професійні навички й талант. Якби не було Насті, фільму не існувало б. На її майстерності тримається вся стрічка»⁵.

Фільм є певним посилом нашим сучасним жінкам, які нині втрачають на війні своїх рідних, своєрідним застереженням про те, щоб вони шукали спосіб, як пережити трагічні події, як не пасти у депресію чи якусь залежність, не боялися просити допомоги, підтримки, не втрачали сенсу жити далі. «Головна героїня стикається з травмою. Вона проходить прийняття, переживання, переосмислення. І, на жаль, за останні півтора роки – це той досвід, який став знайомим мільйонам людей. Можливо, для когось цей фільм стане терапевтичним досвідом»⁶, – розповіла Крістіна Тинькевич.

Через втрату рідної сестри, яку розстріляли в евакуаційному автобусі, бореться з депресією і Лідія з серіалу «Перевізниця». Але героїня, яку зіграла Анастасія Карпенко, – професійна психологиня, тому вона знає, як працювати з емоціями та травмами. 8 років тому її дитина була при смерті через рак, але їй вдалося врятувати. А сестру Наталю (Надія Левченко), яка у той самий час виїжджала з окупованого Луганська, – ні. Лідія відчуває велику провину через це, їй важко побороти свій внутрішній біль, тому вона ще більше починає віддаватися своїй роботі, втрачаючи зв'язок з донькою Дашею (Катерина Григоренко).

Загартувала героїню внутрішньо не тільки професія, а й власний чоловік-аб'юзер Дмитро (Ігор Колтовський), який почав зраджувати їй. Тому Лідія, коли переїхала в Київ, стала самодостатньою і впевненою у собі жінкою, зі стабільним заробітком і планами на майбутнє. Але цю рівновагу порушило повномасштабне вторгнення росії в Україну. Власне, з цього і починається цей 10-серійний драматичний серіал, який знімали у 2023 році і прем'єра якого відбулася на каналі СТБ 25 лютого 2024-го.

Війна застала героїню у власному авто по дорозі в Харків, куди вона їхала, щоб розлучитися з чоловіком. З перших днів вона вирішує стати волонтеркою-перевізницею і на своїй машині вивозити людей на захід країни або за кордон. У кожній серії розповідається історія одного з пасажирів Лідії, а її авто перетворюється на кабінет психолога. Усі ці герої мимохіть допомагають розгадати причини трагедії, яка сталася з сестрою психологині, та з іншого боку побачити близьких їй людей.

Розгадка не зламала героїню внутрішньо, а ще більше загартувала, навіть допомогла побороти внутрішні страхи і невпевненість у собі. Тож з Берліна, куди вона втекла після спроби одного з пасажирів вбити її, Лідія знову повертається в Київ. Боротися за справедливість і, як би пафосно це не читалось, сприяти перемозі країни. Покарати винних. І продовжувати допомагати людям, в чому бачить головний сенс свого життя.

У цих трьох героїнях, зіграних Анастасією Карпенко, легко можна впізнати образ сучасної української жінки – більшою чи меншою мірою втомленої, згорьованої, змушеної багато працювати і віддаватися своїм рідним, але сильної духом, внутрішньо незламної, яка щодня вміє знаходити у собі ресурси, щоб жити і працювати, допомагати і любити. І хочеться вірити, що у них все буде добре. Тому, мабуть, ці фільми так резонували нинішньому глядачу й отримали чимало схвальних відгуків.

Відчуті і зіграти таких цілеспрямованих жінок Анастасія Карпенко змогла завдяки не тільки таланту і високому професіоналізму, а й, можливо, завдяки власному життєвому досвіду, пробивному характеру й патріотизму. Приклад цього – її наполегливий вступ до Театрального інституту. Або те, що вона не побоялася з грудною дитиною повернутися з-за кордону в Україну у перший рік війни, щоб бути ближче, допомагати, періодично бачитися і підтримувати емоційний зв'язок з чоловіком і братом, які нині на фронті (з перших днів повномасштабного вторгнення). Саме в Україні вона відчуває себе добре, на батьківщині, на своїй землі, яка дає їй енергію для життя та творчості. Як і більшість українців, війна змінила акторку: вона стала більше цінувати життя, рідних, а також щирість та емпатію в людях: «Зараз я не готова вибачити непатріотизм. Я дуже радикальна у цьому питанні, і його краще не чіпати у моїй присутності. Якщо я бачу, що людина дивиться в інший бік, то нам взагалі нема про що говорити. Особливо це стосується тих, які на перше місце ставлять гроші, а не людське життя... Для мене патріотизм – це любов до нашої держави. Це бажання змінювати на краще країну і себе. Це мова. Це плани про своє майбутнє тут»⁷.

Нині Анастасія знімається у нових кінопроєктах, і незабаром її можна буде побачити у фільмі «Дочка» Єгора Олєсова.

⁵ <https://tykyiv.com/misteckij/kristina-tinkevich-pro-film-iak-tam-katia/>

⁶ <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/12/15/258294/>

⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=HPwxEgZOZlg>